

функції кольорів, відчуження від видимих форм і предметів слугує творчим засобом експлікації невидимого внутрішнього світу, перетворення у голос душі, емоційну реакцію на дійсність.

Отже, колористика у Богдана Лепкого виконує важливі ідейно-естетичні й символічні функції, є константою індивідуального стилю, одним із чинників творчої індивідуальності письменника. Кожний колір має своє коло семантичних утворень, має вплив на стилістичну ситуацію в творі й сам відчуває вплив контексту, міняючи своє значення в залежності від нього.

Колористика в письменника створює два плани – прихований і відкритий із його поліфункціональністю. Гаму барв можна вивчити на рівні метафорики, ролі в створенні портрету, відбиття навколишнього світу, як способу творчого самовиявлення й модальності.

Твори Богдана Лепкого “Вечір”, “Дзвони”, “Душа”, в яких знайшли відображення події війни – це результат особистих переживань, спостережень і вражень. Характерною рисою творів воєнного циклу є те, що в ньому було реалізовано авторське розуміння сутності людини і її психології в екстремальних швидкоплинних ситуаціях за посередництва образів-символів, окремих деталей, фраз, кольорів, що знайшло відбиток у поезиці творів. Це зближує окремі твори Б. Лепкого з імпресіоністичними пошуками, які фіксують швидкоплинні враження від мінливої дійсності. Відбувається художньо-естетичне осмислення фрагментарного, розірваного світу, де письменник намагається поєднати втрачену гармонійність буття: батьківщини, рідних і близьких людей, душевного спокою, матеріальних цінностей. І. Франко в оповіданнях та новелах Б. Лепкого виділяв м’якість колориту і ніжність чуття, а О. Луцькому вони імпонували ніжним ліризмом і пластикою малярською.

Проблема, поставлена в статті, без сумніву, актуальна, а значить, і перспективна. Тому вона потребує подальшого її дослідження із залученням ширшого теоретичного матеріалу (аналіз колористичних образів за подібністю у психолінгвістичному аспекті, за структурно-семантичними типами та за подібністю в історичному аспекті).

Література: Веселовский 1989: Веселовский А. Н. Историческая поэтика. – М.: Высш. школа, 1989. – 406 с.; Виноградов 1963: Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика/ В. Виноградов. – М., 1963. – 255 с.; Энциклопедия символов, знаков, эмблем. – М.: Локид; Миф, 2000. – 576 с.; Кондаков 1971: Кондаков Н. И. Логический словарь/ Н. Кондаков. – М.: Наука, 1971. – 658 с.; Лепкий 2007: Лепкий Богдан. Вибрані твори: У 2 т. – К.: Смолоскип, 2007. – Т. 1. – 604с.; Макеенко 2001: Макеенко И. В. Лексико-семантическая структура систем цветообозначения в русском и английском языках: Учебно-метод. пособие/ И. Макеенко. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2001. – 52 с.; Словник символів культури України. – К.: Міленіум, 2002. – 260 с.; Тресиддер 1999: Тресиддер Дж. Словарь символов: Пер. с англ./ Дж. Тресиддер. – М.: ФАИР ПРЕСС, 1999. – 448 с.; Фрумкина 1984: Фрумкина Р. М. Цвет, смысл, сходство (аспект психолінгвістического анализа)/ Р. Фрумкина. – М.: Наука, 1984. – 176 с.

Валентина Миронюк. Семантика колористических образов в прозе Б. Лепкого

В статье рассматриваются семантические особенности колористики произведений Богдана Лепкого.

Проанализировано значение и функции колористических образов в формировании индивидуального стиля писателя.

Ключевые слова: цвет, колористическая гамма, колористика, колористические ассоциации, семантика цвета.

Михайлевська Г.О., асп. (Івано-Франківськ)

УДК 727.7:069.51 (477.83)

ББК 79.1(4. Укр.)

Збірка образотворчих робіт музею Богдана Лепкого у Бережанах

Стаття є спробою узагальнення і аналізу збірки образотворчих робіт музею Богдана Лепкого у місті Бережани Тернопільської області. Через окремі твори зазначеного музею досліджено малярський доробок художника Богдана Лепкого, охарактеризовано творчу манеру та стильові особливості його полотен.

Ключові слова: рисунок, живопись, стилистика, форма, умовність.

The article is an attempt to generalize and analyze collection of fine works of the Bohdan Lepky museum in Berezhany, Ternopil' oblast'. Through selected works of the above mentioned museum the artistic legacy of Bohdan Lepky has been studied, characterized his creative maner and stylistic peculiarity of his paintings.

Key words: drawing, painting, style, form, convention.

З настанням незалежності України почали відроджуватися замовчувані імена багатьох діячів української культури, релігії. Значне місце серед них займає ім'я Богдана Лепкого, котрий крім літературної, наукової, педагогічної діяльності займався ще й образотворчим мистецтвом і мистецтвознавством [Білик 2007:14].

Образотворчий доробок митця вивчало чимало дослідників. Зокрема Дем'ян Горняткевич, у статті, що має назву «Богдан Лепкий як маляр». Надрукована у 1943 р. в збірнику на пошану пам'яті поета. Дослідник намагався ознайомити сучасників із невідомою гранню таланту Б.Лепкого, оскільки мало хто знав про нього як про художника [Горняткевич 1943]. Важливою працею для цього дослідження є також монографія Василя Лева «Богдан Лепкий. 1872 – 1941. Життя і творчість», що побачила світ у 1976 р. Її автор у розділі «Лепкий-маляр» порушує проблему образотворчої спадщини Б.Лепкого [Лев 1976]. У контексті обраної теми актуальною є стаття Романа Смика «Богдан Лепкий як іконописець», у якій автор розповів про десять творів церковного малярства, написаних майстром пензля влітку 1930 р. для церкви Св. Михайла в селі Жовчеві (тепер с.Калинівка Рогатинського району Івано-Франківської області) [Смик 1966]. Публікація Ірини Шумської-Мороз «Богдан Лепкий – маляр і мистецтвознавець» узагальнює всі попередні дослідження, втім не додає нічого нового у вивченні теми [Шумська-Мороз 1992].

Сучасні лепкознавці Василь Подуфалий [Подуфалий 1991], Олександр Федорук [Федорук 2001], Надія Білик [Білик 2007], Надія Дирда [Дирда 2002] у своїх дослідженнях також зосереджували увагу на малярському доробку Б.Лепкого. Аналізу образотворчого доробку Б.Лепкого присвячена стаття Зеновія Мігоцького «Лепкий – художник», яка надрукована у збірнику матеріалів до 625-річчя Бережан [Мігоцький 2000]. Цінною у вивченні образотворчої спадщини митця є також дисертація Наталії Гавриди «Літературно-малярський дискурс творчості Богдана Лепкого». Автор публікації провела аналіз літературних творів Б.Лепкого крізь призму живопису [Гаврида 2012]. Однак образотворчий доробок Б.Лепкого у його музеї в Бережанах досі не був повною мірою фахово оцінений.

Метою статті є розкриття художньо-стильових особливостей збірки образотворчого характеру музею Б.Лепкого у Бережанах, аналіз авторської манери.

Музей Б.Лепкого у Бережанах постав з ініціативи доктора Романа Смика, котрий тридцять два роки опікувався його спадщиною, яку отримав після смерті сина письменника – Ростислава. У 1992 році він організував Лепківську експозицію в Бережанському музеї книги, яка згодом стала основою для музею Богдана Лепкого, відкритого для відвідувачів 27 серпня 1995 р. Експозиція музею розміщена у шести залах, кожен з яких знайомить відвідувачів із життєвим та творчим шляхом Богдана Лепкого. І хоча музей за профілем є літературним, у ньому зберігаються роботи образотворчого характеру Б.Лепкого. Малярських робіт-оригіналів є 56 [Дирда 2002: 5].

Картини Б.Лепкого, які представлені в експозиціях музею, в основному створені в жанрі портрета. Це портрети його матері, батька-священника Сильвестра Лепкого, дідуся Михайла Глібовицького, брата Миколи, сестер, дружини Олександри та доньки. Також – портрети українських письменників, що стали ілюстраціями до видань їхніх творів: Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Олени Пчілки, Лесі Українки, Марка Вовчка та ін. В музеї представлена серія портретів українських письменників (ілюстрації до другого видання «Історії України-Русі» Миколи Аркаса, (1912) [Подуфалий 1991:59].

Сюди відносимо автопортрети різного періоду (1885, 1887, 1905, 1908, 1928, 1932, 1935 рр.). Портрет 1887 року намальовано на листку малого розміру м'яким олівцем розтертим, розтушованим способом – так, як малювали тоді «сальонові» художники у провінції під керівництвом домашніх вчителів. Таким є і портрет Андрія Чайковського, Тараса Шевченка цього ж року [Мігоцький 2000: 140]. До його ранніх робіт відноситься теж портрет батька о. Сильвестра, дідуся о. Михайла Глібовицького в яких спостерігається зведення живописної праці до вальорного рисункового варіанту з пошуком подібності. Втім, вони свідчать про його обдарованість, здібність до цього виду мистецтва. А ось уже у автопортреті 1908 року спостерігаються чіткий штриховий рисунок, конструкція та впевненість. У творчому доробку художника є портрети матері Домни у молодому і старшому віці. Для прикладу розглянемо портрет у старшому віці. Портрет недатований, написаний у коричневій теплій гаммі, в класичній манері з чітко вираженим характером особистості. Це твір хоч і шкיצового характеру, але дає підставу дуже шкодувати, що Богдан Лепкий не став професійним малярем, бо динаміка розвитку його майстерності обіцяла для України дуже відомого маляра... І ця динаміка почалася саме зі знайомства у 1891 р. з Віденською Академією мистецтв.

А ще є декілька красивих портретів дружини Олександри. В першому вона зображена молодою вродливою дівчиною, яка була еталоном тогочасної краси. Написана в спокійній манері пастеллю без кольорових акцентів. Картина подарована музею сином польської перекладачки Марії Беньковської з домашньої колекції. Наступний портрет дружини, на жаль, також не вказаний рік його написання – в

українському строї з коралами на грудях. Традиційно пов'язана хустина за галицьким звичаєм і низки коралів на тлі білої сорочки. В роботі митець гармонійно врівноважує з червоним одягом накинутим поверх сорочки і хустини на голові зеленувате тло картини. В співвідношенні кольорів відчуваються традиції імпресіоністів. Цікавим є портрет дружини у старшому віці. Картина написана у 1935 р. в сіро-теплій гаммі в реалістичному стилі. Очевидно кольорова гамма відповідала характеру людини – інтелігентної, врівноваженої, спокійної. Оригінальним є компонування портрету – обличчя дещо зсунуто в ліво, а справа простір для погляду, думки.

Згадана серія графічних ілюстрацій до історії України М. Аркаса (1912) з передмовою Б. Лепкого – чудові твори, виконані дуже поважно, у них вкладено масу праці і силу думки: князя Володимира Мономаха, княгині Ольги, князя Болеслава Тройденевича, гетьманів Богдана Хмельницького, Івана Мазепи, Юрка Хмельницького, полковника Івана Богуна [Горняткевич 1943: 236] Представлена також серія із 25 портретів українських письменників виконаних пером, тушшю, фарбами. Серед них – портрети Лесі Українки, Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Олени Пчілки, Осипа Маковея, Петра Карманського, Павла Тичини та ін. [Щумська-Мороз 1992: 2].

Основи малярського таланту Б. Лепкого формувалися в родинному колі. Тому й не випадковим є звернення до релігійної тематики. У музеї зберігаються фоторепродукції ікон з Михайлівської церкви у селі Жовчеві Рогатинського району. До сьогоднішнього часу там знаходиться іконостас, розписаний Б. Лепким у 1930 році. Маляр створив 10 взірців сакрального мистецтва: дві помісні ікони (Матері Божої та Ісуса-вчителя), чотирьох євангелістів на царських вратах і 4 образи на кіоті [Смик 1996: 73]. Власне тут Лепкий намалював ікону Матері Божої на кшталт баченої ним у Краснопущі [Гавдида 2012: 36]. Змальовуючи Діву Марію, художник зобразив її в іконографічному варіанті, який називається «Богоматір Елеуса». Вона, нахилившись до Ісуса, ніжно його обіймає, а Він пригортається до її грудей, обіймає її за шию, дотуляється щокою до щоки. Богоматір одягнута у пурпуровий хітон, зверху якого накинутий синій мафорій. Знаний бережанський художник Зеновій Мігоцький у своїй статті «Богдан Лепкий і образотворче мистецтво» висловлює думку: «Приглядаємося і бачимо в обличчі Діви Марії схожість з портретом матері художника» [Мігоцький 2000: 140].

Ісус Христос представлений в іконографічному різновиді «Ісус Пантократор». Згаданий художник З. Мігоцький обличчя Ісуса уподібнює з «народним адвокатом» Бережан, письменником Андрієм Чайковським, який мав високе чоло з залисинами, характерний вигин надбрівних дуг. Можливо, як зазначає художник, «це фантазія митця та підсвідоме відтворення минулого» [Мігоцький 2000: 140].

Монументальність цих композицій, шляхетність малюнків, що відтворюють риси святих виявляють спільноту традиції з місцевим сакральним малярством [Федорук 2001: 56].

В експозиції також є фоторепродукція його картини «Тарас Бульба з синами на Запорізькій Січі». Твір написаний на історичну тематику. Кольорова гама витримана в червоно-коричневих тонах, що є однією з найяскравіших ознак творчої манери знаменитого художника Яна Матейка (1838 – 1893), а саме переважання червоного кольору в його образно-колористичній системі. Червоний колір символізував владу, силу, кров і страждання. Тяжіння до широкоформатності, до змальовування постатей у повний зріст, у намаганні увічнити моменти національної величі – все це виявляло вплив видатного живописця на історичну тематику Б.Лепкого. Василь Лев у монографії зауважив, що Богдан Лепкий «мріяв стати українським Матейком» [Лев 1976:103 – 110].

Виставляється і пейзаж Б.Лепкого «Церква в зимі» (Краків). Сама церква зображена стилізовано без деталей. Рівно ж і як хати вдалині, і гори, і стежина на передньому плані. Автор створив чудовий настрій зимового пейзажу.

Отже, Богдан Лепкий як художник жив у найглибшому духовному зв'язку з рідною землею, її історією і традиціями. Живописна культура, засвоєна ним під час навчання у Віденській Академії Мистецтв, знайшла подальший розвиток й отримала самобутній вияв у його творах, де просвічує власний досвід створення на полотні нової реальності паралельно із достовірним зображенням дійсності. Життя і творчість Б.Лепкого можуть стати сприятливим матеріалом для аналізу проблемних пластів, що постають перед сучасним вітчизняним мистецтвознавством. Плідним, зокрема, видається вивчення на основі мистецької спадщини художника особливостей еволюції вітчизняного живопису, зіставлення його доробку із творчістю сучасників, близьких як за духом, так і за мистецькими чи естетичними вподобаннями, з'ясування переваг творчої праці в умовах провінції.

Література: Білик 2007: Білик Н. Жанр // Богдан Лепкий. Вибрані твори: У 2-х т. – Київ, 2007. – Т.1. – С. 14.; Гавдида 2012: Гавдида Н. Жанр // Літературно-малярський дискурс творчості Богдана Лепкого. – Київ, 2012; Горняткевич 1943: Горняткевич Д. Жанр // Богдан Лепкий. 1872 – 1941: Збірник у пошану пам'яті поета. – Краків, 1943.; Дирда 2002: Дирда Н. Жанр // Малярська спадщина Богдана Лепкого. – Бережани, 2002.; Лев 1976: Лев В. Жанр // Богдан Лепкий. 1872 – 1941. Життя і творчість //

Записки НТШ. – Т.СХСШ. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1976; *Мігоцький 2000*: Мігоцький З. Жанр // Лепкий – художник // Бережани 1375 – 2000. Збірник статей та матеріалів. – Тернопіль, 2000.; *Подуфалий 1991*: Подуфалий В. Жанр // Богдан Лепкий як маляр. –Тернопіль, 1991. – №3. – С.58 – 60; *Смик 1996*: Смик Р. Жанр // Богдан Лепкий як іконописець // Повернення Україні Богдана Лепкого. – Кн.1. – Друге доповнене видання. – Нью – Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1996.; *Федорук 2001*: Федорук О. Жанр // Богдан Лепкий і поступ національної мистецької школи // Високе небо Богдана Лепкого: Спроба антології у публіцистиці, поезії, пісні. – Тернопіль, 2001.; *Щумська-Мороз 1992*: *Щумська-Мороз І.* Жанр // Богдан Лепкий – маляр і мистецтвознавець // Література і мистецтво, 1992. – 9 груд.;

Стаття являється попиткою обобщення и анализа сборки изобразительных работ музея Богдана Лепкого в городе Бережаны Тернопольской области. Через отдельные произведения указанного музея исследовано малярное наследие художника Богдана Лепкого, охарактеризовано творческую манеру и стилиевые особенности его полотен.

Ключевые слова: рисунок, живопись, стилистика, форма, условность.

Віталій Назарець, доц. (Рівне)

УДК 821.161.2”18-19”

ББК 83.3(4 Укр)

Жанрові форми адресованої лірики Богдана Лепкого

Стаття присвячена аналізу жанрового феномену адресованої лірики та її репрезентації у поезії Б. Лепкого. Досліджуються жанрові форми адресованої лірики Б.Лепкого, їх типологія та поетика.

Ключові слова: адресована лірика, жанрова форма, послання, присвята, віршований лист.

Nazarets V.M. Genre forms of B.Lepkii's addressing lyrics.

The article is devoted to the analysis of addressing lyrics genre phenomenon and its representation in B.Lepkii's poetry. Genre forms of addressing lyrics, their typology and poetics are investigated.

Key words: addressing lyrics, genre form, epistle, dedication, rhymed letter.

Серед нагальних завдань сучасного літературознавства важливе місце посідає проблема осмислення жанрової природи ліричного твору, розробка генологічних концепцій, які б враховували теоретичний досвід, напрацьований літературознавцями ХІХ та ХХ ст. і водночас пропонували нові підходи до осмислення цього складного явища.

Справді, природа та специфіка ліричного жанру – одне із найбільш важливих і водночас – найбільш дискусійних питань сучасного літературознавства. Гостроту цього питання засвідчує хоча б вже той факт, що проблематичним є не лише визначення чітких критеріїв жанрового виокремлення тих або інших типів ліричних творів, часто під сумнів ставиться сам факт існування в ліриці такої, здавалося б, цілком усталеної категорії як жанр. Поряд з прибічниками теорії жанрової «атрофії» лірики (С. Аверінцев, М. Андреев, П. Грінцер, Г. Маркевич, О. Михайлов, В. Сквозніков та ін.) все більше представників сучасного літературознавства схилиються до думки про те, що поетичний текст принципово не може існувати у позажанровому «вакуумі» (Г. Нудьга, А. Каспрук, М. Гнатюк, І. Волкова, М. Сулима, М. Бондарь, Е. Соловей, О. Астаф'єв, М. Ткачук, М. Кодак, Ю. Ковалів, Ю. Клим'юк, О. Ткаченко, Л. Фрізман, І. Грінберг, Н. Лейдерман, В. Грехнев, С. Бройтман, В. Халізов, О. Зирянов, А. Боровська та ін.), відтак мову потрібно вести не про зникнення з літературно-історичної арени поетичних жанрів як таких, а про появу нових жанрових сполук – неканонічних жанрів та метажанрових утворень. Теоретичні питання типології та поетики подібних генологічних структур лише починають досліджуватись вітчизняним літературознавством, тому поле для наукових пошуків залишається усе ще відкритим. Метою статті є аналіз жанрового феномену адресованої лірики та її репрезентації у поезії Б.Лепкого.

Поряд з поняттям «жанр» у сучасному літературознавстві існує й уявлення про певні метажанрові утворення. Діапазон теоретичної уживаності даного поняття є надзвичайно широким. Загалом метажанр можна визначити як таке синтетичне художнє утворення, яке вбирає до себе ряд окремих жанрів, споріднених за певними структурно-семантичними ознаками. До подібної синтетичної сполуки і відноситься адресована лірика як загальне означення такого метажанрового утворення, що вбирає до себе поетичні жанри з підкресленою адресною настановою, інакше кажучи – жанри, в яких предметом зображення виступає комунікація із внутрішньотекстовим адресатом.